

Gáspár György

Egy kisfiú a vámpírgyárban

Na, milyen?! – kérdezte a Nagy Levin elismerést váró magabiztosságával, büszkén, mégis kicsit kutatóan nézve.

Nekem ehetetlen. A hús. Amit mikor legutoljára találkoztunk főzött a króm-Solin-gen-beépítettórás-rozsdamentes készülékében, több órán keresztül, hogy már ki-esett a szemem az éhségtől, önmagában pácolva, minden nélkül.

Nem rossz – mondtam, és a görcsösségig fokozódó rágásomat leplezni igyekezve, elszántan végeztem vele; megettem, én meg, ő már nemigen a sajátját.

Ez a teljesen lényegtelen dolog juttatta eszembe azt, hogy mennyire banális dolgokról, pletykákról beszélgettünk többnyire: Te, az ideológiai titkár képes volt... hogy hívják azt a hülye miniszterhelyettest?... öregem, a múltkor az a nő... végül is hagytam, hogy beválasszanak... Miközben általában keresztbetette a lábát a combján, de mivel rövid volt, mindig megfogta a cipőjét a másik kezével, tartotta. (Ezt onnan tudom, mert nekem is így kellene csinálnom, ha keresztbe akarnám rakni a lábam, másként kényelmetlen, nehezen megy.)

Úgy emlékszem Csapodynak, közös barátunknak köszönhetem az ismeretséget, amikor a minisztériumba bekerülésem után nem sokkal, '82 körül összeismertetett „a Kincskeresővel”. (Akkoriban javában dúltak az éves lapértékelések, komoly súlya volt a pesti szónak, a legtöbb vidéki lap nagyon várta, hogy a „Minisztérium” szelleme – szakmai mentőövet dobjon nekik a sok helyen provincializmustól dagadó dágvány ellen.)

Tehát éves lapértékelő értekezlet, együtt a szerkesztőség, a megyei párt- és tanácsi „szervek” kultúrfelelősei, a helyi lapkiadó vállalat és a minisztérium „illetékes” osztálya. Utána fesztelen ebéd, ahol már némi megkönnyebbüléssel (na, ezt is megúsztuk) folytatódik a beszélgetés. Ekkor bukkan elő igazi valójában Baka István (még nem volt olyan „országosan nagy költő”, csak jó). Miközben tósztok hangzának, ő a háttérben rosszkalkodik, sugdos, kifigurázza a komolykodó beszédeket. Hogy miért pont engem szemelt ki a közönségének; csak ő tudta, hiszen akkoriban friss hús voltam a minisztériumban, a „kultúrpolitikában”, ami az írók, szerkesztők többségéből azokban az időkben inkább bizonyos távolságtartást, legalábbis enyhe gyanakvást váltott ki, nem pedig oldott közlékenységet. Nem így ő.

Egy-két újabb találkozás után, nagyon hamar jutottunk el abba a bensőséges szférába, ahol szó esett már bizonyos vámpírokról; hogy neki Szekszárdon kéne élnie, de ott nem jó; Szegeden se jó, de ott legalább van egy-két ember, akivel létezhet, mert beszélni tud, beszélgetni tud.

Amióta ismertem, mindig kereste az igazi otthonát: szellemi gyökerei, a meghatározó gyerekkori emlékek és sejtelmes hangulatok Szekszárdhoz vonzották; az egyetem, a megélhetés, munkahely és néhány barát Szegedhez. Mindenütt kereste azt a kuckót, ahol egyedül maradhat a lemezeivel: az intim magányt. Egy oldalról a hülyéskedés, kipoentírozás, összekacsintás, másíkról egy nagyon is szuverén világ, amibe csak keveseknek adatott meg belelátni, a közelébe jutni, vagy belekerülni, pedig sokan szerették.

Lehet, nemsokára itt kell hagynunk a gyűlést – súgtam a fülébe bizalmasan az Írószövetség '86-os közgyűlésén, ahol az írók teljes szellemi egységben, nyíltan konfrontálódtak a politikai elvárásokkal. Az akkori politikai légkörben hihetetlen vakmerőségnek tűnt, hogy ilyen egyértelműen fogalmazzák meg a *népi és urbánus* írók, felváltva, vállt vállhoz vetve a politikai gyakorlat elutasítását, kérdőjelezzenek meg évtizedekig tabunak tekintett témákat, evidenciának tartott megfogalmazásokat – ideológiai pluralizmusról, öncenzúráról és más hasonlókról. Emlékeim szerint ez volt az első eset, ahol már nem üzengetés folyt: jelen voltak a Központi Bizottság titkárai és a kulturális miniszter...

Szóval itt súgtam – a kialakult légkör miatt – bizalmasan a fülébe: lehet, hogy nemsokára el kell innen mennünk...

Kényes politikai helyzetemet azonnal átérezve, rögtön a körülöttünk lévőkhöz fordult:

Hallottad? A minisztérium mindjárt kivonul! – harsogta diszkrétén.

Most így konspirált.

Annyira nem érdekelte az elvont-, taktikázó politizálás, hogy szinte kérkedve nyilvánította ki az ilyen természetű dolgokkal kapcsolatos első, zsigeri dühét, bosszankodását, elégedetlenségét. Ez nem változott a rendszerváltás után sem.

Általában csalódottnak ismertem.

Emlékszem, elkésérítette, hogy majd' évtizede volt a pályán, és bizony elég ritkán csordogáltak a kritikák, igényes megmérettetések, késlekedtek a díjak, amelyeket hasonló ívű teljesítményekre mások már kétszer is megkaptak. (Ebben része volt annak is, hogy semmilyen irányzathoz, szekértáborhoz sem csapódott: ilyen értelemben élete végéig megőrizte függetlenségét.) S aztán a '80-as évek közepétől elkezdtek hullani a díjak is, a szakmaiak (Graves, Radnóti, Weöres, Tiszatáj, Déry) és a kulturális kormányzattól is (József Attila). Népszerű lett, majd: mondhatni, felkapott. Úgy, hogy közben ő alig változott, csak egyre kimerleltebb, magabiztosabb, megszenvetettebb verseket írt, hogy a végére már beleborzongtam olvasásukba. (Amúgy ilyenekről sosem beszéltünk.)

Nem volt szerencséje.

A szakmai elismerés, a beérkezetttség rövid ideig tölthette el meglepődöttséggel: iszonyatos rémként megjelent a betegség. Onnantól kezdve már egyfolytában a harc töltötte ki élete nagyobb részét. A befeléfigyelés, önvizsgálat; a különböző gyógymódokba vetett – újra és újra, kétségbeesett elszántsággal felélesztett-felgerjesztett – hit és reménykedés uralta napjait.

Emlékszem a kis örömökre, a költői versenyen elnyert hordó tokajira, hogy fizikailag mire képes még ebben az állapotban is... Az újraéledő reményre: – ha túljutok a mostani kezelésen, visszavarrják...

És az újra és egyre erősödő csalódásokra.

Utolsó köteteiben döbbenetes emlékművet állított a fájdalommal, a fájdalmas hálalal vívott fizikai és szellemi, örök emberi harcnak.

Hiszem, hogy megkönnyebbült. Neki már nem kell félnie a vámpiroktól.